

Konference for de nordiske landes Sjældenhedsudvalg anno 2015

I august måned mødtes sjældenhedsudvalgene fra Finland, Norge, Sverige og Danmark for anden gang til et fælles nordisk SU-møde. I år var Danmark vært på Molslaboratoriet på Djursland. På mødet blev der diskuteret problematiske arter og racer af bl.a. store tornskader, gærdesangere, hvidskæggede sangere og meget andet. Hovedformålet med fællesmøderne er, udover at styrke samarbejdet, at finde en række fælles standarder og kriterier, når beskrivelser af sjældne fugle skal bedømmes i de nordiske lande.

I dagene 21.-23. august mødtes medlemmer fra de finske, norske, svenske og danske Sjældenhedsudvalg (SU) på Djursland. Det danske SU havde denne gang inviteret til konference på Molslaboratoriet i Mols Bjerge. Det var den anden nordiske SU-konference, efter at den første blev afholdt i 2013, hvor det svenske SU havde inviteret de andre udvalg til Falsterbo.

Formålet med konferencen var at vedligeholde, styrke og udvikle det igangværende SU-arbejde på tværs af de nordiske lande, samt at skabe konsensus i sagsbehandlingen af sjældne fugle. De respektive udvalg står i mange sammenhænge overfor de samme problemstillinger, og behovet for et øget samarbejde og udveksling af viden mellem vore nabolande har været stærkt stigende gennem årene, hvor bl.a. taksonomiske og bestemmelsesmæssige ændringer giver udvalgene både ny viden, men også mange nye udfordringer.

Efter ankomst fredag til de smukke omgivelser i Mols Bjerge, bød det danske SU deltagerne velkommen, og konferencen begyndte med en orientering fra de arbejdsgrupper, som blev nedsat under den første konference på Falsterbo. Den ene gruppe havde gået i dybden med racebestemmelse af stor tornskade, herunder *ssp. homeyeri*, som stammer fra det østligste Europa. Konklusionen på arbejdet blev at der i de nordiske lande var stor enighed om at

Kent Olsen byder deltagerne velkommen. Foto: Björn Malmhagen.

variationen hos den vestlige nominatrace *ssp. excubitor* er så stor, at det på nuværende tidspunkt ikke er hensigtsmæssigt, at publicere feltbestemte kandidater af *ssp. homeyeri*. Alle udvalg var dog enige om, at man fremadrettet gerne modtager indsendelser omhandlende mulige fund af denne taxon, da ny viden i fremtiden muligvis vil kunne ændre på vores nuværende opfattelse. I Danmark er der hidtil ikke godkendt fund af *ssp. homeyeri*, hvorfor beslutningen ikke vil få indflydelse på den danske liste.

Björn Malmhagen fortæller om stor tornskade. Foto: Morten Bentzon Hansen.

Den anden arbejdsgruppe havde beskæftiget sig med kategorisering af arter på landenes lister, og viste i den forbindelse hvilke arter, som er kategoriseret forskelligt på tværs af landene. Frem mod næste konference vil gruppen komme med forslag, som kan skabe konsensus omkring kategoriseringen af et udvalg af disse arter.

Aftenen fortsatte med et oplæg om østlige racer af gærdesanger. Gærdesangerkomplekset er under stadig afklaring og udforskning, både bestemmelsesmæssigt og taksonomisk, og kan give enhver feltornitolog grå hår i hovedet. Den efterfølgende diskussion mandede bl.a. ud i, at der

blev nedsat en arbejdsgruppe, som vil grave dybere ned i komplekset, og gennemgår de nordiske fund, herunder kandidater af *ssp. halimodendri* og *ssp. blythi*. SU vil opfordre alle observatører til at være ekstra opmærksomme på at optage kald fra individer, som kandiderer til en af de østlige taxa. Ligeledes er det meget ønskværdigt at få DNA-analyseret individer, som har tabt fjer eller ekskrementer under eksempelvis ringmærkning. I alle tilfælde er det vigtigt, at så mange karakterer som muligt dokumenteres med billeder, så disse kan bruges i den videre analyse af racernes morfologi.

Om lørdagen startede dagen med oplæg indeholdende analyse af sang og kald hos iberisk gransanger og "mixed-singers" (individer med kald- og sang-elementer fra andre arter/racer). Mixed-singers forventes på vore breddegrader at omhandle enten hybrider mellem gransanger og iberisk gransanger, eller gransangere, som har indlært sig stemmen fra iberisk gransanger i overvintringsområdet, mens der også har været gjort fund af fugle, der ligner og overvejende synger som løvsanger, men som indimellem fletter sang-elementer fra iberisk gransanger ind. For at udelukke mixed-singers anbefaler SU, at kandidater af iberisk gransanger, så vidt muligt dokumenteres med meget lange optagelser af sangen, optagelser af kaldet samt dragtbeskrivelse for at udvalget kan udelukke mixed-singers med sikkerhed. Det danske SU står endvidere på tærsklen til en genbehandling af tidligere fund og kandidater af iberisk gransanger på baggrund af fællesnordiske kriterier.

Den efterfølgende oplæg handlede om sang og kald hos sibirisk gransanger *ssp. tristis*, hvilket satte fokus på, at mixed-singers også hér er en problematik. Der var således et par eksempler på, at *ssp. abietinus* - vis udbredelsesområde bl.a. grænser op til *ssp. tristis* - havde sang og kald som *ssp. tristis*.

Dernæst fulgte et oplæg om feltbestemmelse af hedepiber. Der er endnu ingen godkendte fund i Danmark, men arten kandiderer i høj grad til at dukke op i nær fremtid. Finland savner ligesom Danmark deres først fund, men i Norge er der ni godkendte fund, og Sverige har fire godkendte fund.

Racebestemmelse af arten kan dog til tider være overraskende svært. For selvom klassiske individer ikke volder de store problemer, så kan forskellene mellem den nordamerikanske race *rubescens* og den sibiriske race *japonicus* i nogle tilfælde være forsvindende lille.

Alle de deltagende lande er i gang med en genbehandling af hvidskægget sanger, som er foreslået splittet i tre arter, hvilket allerede er implementeret i Sverige: En vestlig art, bestående af hhv. den nordvestafrikanske ssp. *inornatus* og ssp. *iberiae* med udbredelsesområde fra den Iberiske halvø til Provence-området. En østlig art bestående af hhv. den midt- og syditalienske ssp. *cantillans* og den østeuropæiske ssp. *albistriata*. Derforuden en monotypisk art, sp. *Sylvia subalpina* fra Norditalien og øerne i det vestlige Middelhav. På konferencen var der om eftermiddagen en længere session, hvor et udvalg af nordiske fund blev præsenteret, og kriterier for godkendelse af de ”nye” taxa blev diskuteret. Kriterierne bliver dog stadig undersøgt og efterprøvet, og SU opfordrer derfor observatører og ringmærkere til at dokumentere så meget som muligt, hvis de observerer/håndterer en art fra komplekset af hvidskægget sanger. Herunder specielt alle halefjer, kropsunderside, vinge og stemme, samt indsamling af eventuelt tabte fjer og ekskrementer til DNA-analyse.

Observationer af dværgcanadagås (sp. *Branta hutchinsii*) har i Danmark været henlagt et stykke tid pga. uafklaring omkring race-bestemmelse og kategorisering. Finnerne præsenterede bestemmelsesproblematikken og redegjorde bl.a. for et finsk fund af ssp. *hutchinsii*, som de havde godkendt som et spontant individ, bl.a. fordi samme fugl kunne spores til tidligere at have besøgt Holland, og fordi racen er den af dværgcanadagæssene, som med størst sandsynlighed vil kunne optræde spontant i Europa. Ssp. *hutchinsii* stammer fra det nordlige Canada, og er således den af racerne ud over bestanden af ssp. *interior* i Grønland, som yngler nærmest Europa. Modsat er ssp. *minima* den race af dværgcanadagås, som findes længst væk, med et lille udbredelsesområde i det nordvestligste Alaska. Alligevel optræder denne som den hyppigste af racerne i Europa, hvorfor forekomster af denne taxon ikke regnes for spontane. Men eftersom mørkbuget knortegås er under ekspansion mod øst igennem det nordlige Sibirien, er det i fremtiden måske ikke helt usandsynligt, at spontane forekomster af ssp. *minima* vil kunne trække med knortegæssene til Vesteuropa. Det hænger sammen med, at ynglebestanden af ssp. *minima* har været i fremgang, og racen er kendt for at kunne tilbagelægge meget store afstande på træk. Herunder også at kunne optræde i det østlige Sibirien, hvor et ringfund er blevet gjort.

Hans Larsson fortæller om hvidskægget sanger. Foto: Björn Malmhagen.

Ud på aftenen blev der vist eksempler på svært-bestemmelige gråsejlere/mursejlere, som en opfølgning på de bestemmelseskriterier, der blev fremlagt på den første konference. Konklusionen var bl.a., at man bør bygge en bestemmelse på så mange forskellige karakterer som muligt, da enkelt-karakterer kan være meget svære at stole på.

Om søndagen var der oplæg om, hvordan man i sjældenhedsudvalgene internt behandler indsendte fund, både generelt og med specifikke eksempler. Procedurerne omkring behandling af indsendte fund blev diskuteret, og mundede bl.a. ud i, at en arbejdsgruppe blev nedsat med henblik på at udarbejde fælles retningslinjer på tværs af landene.

Deltagerne på konferencen. Fra venstre: Petri Lampila, Petteri Lehikoinen, Roni Väisänen, William Velmala, Jyrki Nornaja, Ole Zoltan Göller, Thor Olsen, Aron Edman, Oddvar Heggøy, Morten Bentzon Hansen, Kent Olsen, Simon Sigaard Christensen, Magnus Core.

Til sidst takkede deltagerne for afholdelsen af konferencen og så allerede med forventning frem til den tredje og næste nordiske SU-konference, som vil blive afholdt i Finland i 2017.